

Barrachóid ISBN

An uimhir

Ó 1 Eanáir 2007 tá trí dhigit déag (seachas deich gcinn) ag uimhreacha nua ISBN (leabharuimhreacha caighdeánacha idirnáisiúnta) a eisíonn foilsitheoirí atá ann cheana. Cuimsíonn na huimhreacha seo an réimír bhreise 978- (sa chaoi gurb ionann anois an ISBN trí dhigit déag, an digit seiceála athríofa san áireamh, agus an uimhir tháirge GTIN-13, an uimhir a úsáidtear sa bharrachód). Tá 978- nó 979- mar thús ag gach cód foilsitheora a eisítear i ndiaidh 1 Eanáir 2007.

Chun an uimhir thrí dhigit déag a dhéanamh as an ISBN deich ndigit de leabhar atá fós i gcló, cuir an réimír 978- léi agus ansin bain úsáid as an scarbhileog atá leis seo chun an digit seiceála nua a ríomh. (Má tá tú meáite ar an digit seiceála a ríomh tú féin, méadaigh an chéad dá dhigit déag faoi 1 agus 3 gach re seal, suimigh na torthaí, agus ansin dealaigh an tsuim sin ón iolraí de 10 ina dhiaidh sin, agus is é an fuilleach an digit seiceála, ach amháin gurb é 0 an digit seiceála más é 10 an fuilleach.)

An barrachód

Chun barrachóid a chruthú, baineann córas an GTIN-13 úsáid as trí phatrún éagsúla, a nglaoitear tacar carachtar A, B agus C orthu, chun na huimhreacha ó 0 go dtí 9 a ionchódú. Patrún éagsúil de bharraí dubha agus bána is ea gach carachtar. Baineann taobh clé an bharrachóid úsáid as meascán ar leith de thacair A agus B, ag brath ar an gcéad digit; baineann an taobh deas úsáid as tacar C amháin.

An cló

Rinneadh an cló Opentype a ghabhann leis seo, “Valida,” a thástáil go cuimsitheach ar ríomhairí GNU/Linux agus ríomhairí Macintosh, agus ba chóir go n-oibreodh sé i gceart ar ríomhairí Windows freisin. Cuir ar an eolas mé, más é do thoil é, má bhíonn aon deacracht agat leis.

Cloífidh aon íomhá barrachóid a dhéanfar leis an gcló seo agus de réir na dtreoracha seo a leanas go hiomlán leis an tsonraíocht oifigiúil, .i. caighdeán idirnáisiúnta ISO/IEC 15420 (cé go bhfuil roinnt frithráite sa tsonraíocht féin). Molaim go láidir duit, áfach, clóbhualadh trialach a dhéanamh agus é a dhearbhu le scanóir sula gcuireann tú aon bharrachód ar tháirge.

Do bharrachód a chruthú

Déanann an scarbhileog Libreoffice a ghabhann leis seo (ISBN.ods) an t-áireamh casta agus cruthaíonn íomhá barrachóid go huathoibríoch. Is féidir an íomhá sin a chóipeáil agus a ghreamú ansin i bhfeidhmchlár eile. Má tá feidhmchlár á úsáid agat nach nglacfaidh leis an mbarrachód ach amháin mar théacs, seachas mar ghrafaic, níl le déanamh ach an téacs a chóipeáil as cill an toraidh agus a ghreamú sa cháipéis eile, Valida a roghnú mar chló, agus 72 phointe a roghnú mar mhéid an chló.

De ghnáth cuirtear an carachtar > ag deireadh an bharrachóid; cuireann sé seo i gcuimhne don dearthóir nó don chlodóir go gcaithfear méid áirithe spáis bháin (an “limistéar ciúin”) a fhágáil ar thaobh deas na híomhá. (Cruthaíonn an uimhir thosaigh an spás céanna ar an taobh clé.) Sa scarbhileog, mura gcuirtear rud ar bith sa dara painéal iontrála, cruthaítear barrachód a bhfuil an carachtar > ceangailte de; má chuirtear uimhir sa dara painéal, ionas go gcruthófar an síneadh cúig dhigit, cloítear an carachtar sin ach cuirtear an carachtar céanna leis an síneadh. Is féidir an carachtar sin a scriosadh mura bhfuil gá leis.

An síneadh cúig dhigit

Sna Stáit Aontaithe agus i gCeanada úsáidtear síneadh cúig dhigit leis an mbarrachód chun praghas an leabhair a ionchódú, agus sa chás sin seasann an chéad digit don airgeadra, mar seo a leanas:

5 dollar Mheiriceá

6 dollar Cheanada

Is é atá sna huimhreacha eile praghas an leabhair méadaithe faoi 100: mar shampla, seasann an cód 52250 do \$22.50.

D'úsáidítí síntí praghais i roinnt tíortha eile, leis na cóid airgeadra seo a leanas:

0, 1 punt Shasana

3 dollar na hAstráile

4 dollar na Nua-Shéalainne

Níor chóir na síntí sin a úsáid a thuilleadh.

Tá na síntí a thosaíonn ar 9 curtha in áirithe i gcomhair úsáid inmheánach ag foilsitheoirí; ach cód speisialta is ea 90000 a léiríonn nach bhfuil aon phraghas luaite. Dá bhrí sin is féidir an cód sin a úsáid chun an dá riachtanas a thagann salach ar a chéile a shásamh, .i. go gcaithfidh an síneadh cúig dhigit a bheith ar leabhair a dhíoltar i Meiriceá Thuaidh ach nach gceadaítear síneadh dá leithéid a úsáid i dtíortha eile chun an praghas a ionchódú.

Clabhsúr

Ba chóir duit anois an gnáth-ISBN (an leagan “inléite ag daoine”) a chur os cionn an bharrachóid, “ISBN” roimhe, agus fleiscín idir ghrúpaí na n-uimhreacha. Moltar uaireanta an cló OCR-A a úsáid i gcomhair na líne seo; ach smaoineamh níos fearr is ea é an cló a úsáidtear i gcomhair na n-uimhreacha atá curtha isteach sa bharrachód a úsáid ansin. OCR-B is minice a úsáidtear chuige sin (agus is é sin an ceann atá curtha isteach sa chló Valida), ach dhéanfaidh aon chló soiléir eile cúis. (Ní dhéantar na huimhreacha “inléite ag daoine” a scanadh, agus níl in úsáid OCR-A nó OCR-B i gcomhair na gcodanna sin ach nós.) Agus gnáthchló OCR-B á úsáid agat, déanfaidh carachtair amuigh is istigh ar 12 phointe uimhreacha ar aon mhéid leis na huimhreacha atá curtha isteach sa bharrachód, cé nach riachtanas é sin. Tá cló OCR-B a rinne Matthew Skala le fáil saor in aisce ón suíomh <http://ansuz.sooke.bc.ca/page/fonts>. Níl aon mholadh ann maidir le hailíniú na líne sin.

Ba chóir an barrachód a chlóbhualadh sa chúinne deas ag bun an chlúdaigh nó an fhorchlúdaigh chúil. Ceadaítear an íomhá a laghdú beagán, gan dul thar 80 faoin gcéad, ach seans go gcruthóidh barraí cúngaithe deacrachtaí do scanóirí. Os a choinne sin níl contúirt i “dteascadh” an bharrachóid cuid mhaith, .i. airde na híomhá a laghdú, gan leithead na mbarraí a laghdú.

Dáileadh

Tá an cló (Valida.otf), an scarbhileog (ISBN.ods) agus na nótaí seo á ndáileadh saor in aisce, ceadaítear iad a úsáid gan bhad, agus ceadaítear iad a dháileadh a thuilleadh. Fanann an cóipcheart leis an té a chruthaigh iad, áfach, agus dáiltear iad ar chuntar go nglacfaidh tú leis na coinníollacha seo a leanas: nach ndéanfaidh tú iad a athrú ar bhealach ar bith, ná a athainmniú; nach ndéanfaidh tú iarracht ar íocaíocht ar bith a fháil orthu; agus nach dtairgfídh tú iad i leith is gur d'obair féin nó obair aon duine eile iad seachas an té a chruthaigh iad.

Séamas Ó Brógáin

Baile an Chairpintéaraigh

Co. Bhaile Átha Cliath

www.leabhair.ie/sob

Nótaí leasaithe 19 Deireadh Fómhair 2021